

Als er iets is dat we zeker weten... maar erover praten...? Toch kan het goed zijn, zeker ook in gelovige zin, om na te denken en te spreken over het afscheid bij sterven.

Met welke ingrediënten en welk recept bereiden we onze afscheidsdienst (voor)?

Soep koken

Een lastige vraag

'Dominee, komt u binnenkort een keer bij ons langs? We willen iets belangrijks met u bespreken.' Twee vitale ouderen uit de gemeente kijken me vragend aan. In het tumult van de jassen die na de dienst weer aangetrokken worden om de regen te trotseren, probeer ik mijn afspraken van die week in mijn herinnering op te diepen. Een paar dagen later zit ik op de bank en wordt na een diepe zucht die lastige vraag gesteld: *'We hebben een goed leven, we willen nog niet dood, maar weten ook dat het einde dichterbij komt. Eigenlijk willen we gaan nadenken over onze afscheidsdienst. Maar hoe doen we dat?'*

en laat vervolgens de soep staan om op smaak te komen

Nadenken over je uitvaartdienst

Nu zijn mensen heel verschillend. Sommige mensen laten het organiseren van een uitvaartdienst graag aan hun nabestaanden over, anderen helpen de nabestaanden liever een beetje op weg. Maar in de praktijk merk ik als predikant telkens weer dat het toch vaak lastig is om juist die teksten, liederen en muziek te vinden die pasten bij pa of ma, broer of zus. En daarom vertel ik in deze bijdrage in het kort iets over het voorbereiden van een uitvaartdienst,

JOANNE GREVING

Mw. drs. J.P. Greving is als predikante verbonden aan de Protestantse Gemeente Beilen-Hijken-Hooghalen

zodat duidelijk wordt wat kan helpen om op een goede manier afscheid te nemen.

Soep koken

Die voorbereiding vergelijk ik vaak met soep koken. Je zou het niet zeggen, maar beide activiteiten hebben wat met elkaar te maken. Bij soep koken werkt het als volgt: je hebt een aantal ingrediënten, je voegt ze samen, brengt ze aan de kook en laat ze sudderen. Vervolgens – en dat is het belangrijkste gedeelte, dat bij soep jammer genoeg vaak vergeten wordt – laat je de soep staan. Want in dat proces van laten staan, komt de soep op smaak, stuwen de smaken elkaar tot grote hoogte en wordt de soep een geheel. Af en toe even roeren, geduld hebben en dan opdienen. Bij het voorbereiden van een uitvaartdienst werkt het niet anders. Je voegt ingrediënten samen, brengt ze aan de kook, laat ze sudderen en laat vervolgens de soep staan om op smaak te komen. Leest u mee?

De ingrediënten

Welke ingrediënten horen bij een uitvaartdienst? Natuurlijk, en daar zeg ik niets nieuws mee, is er iemand overleden. Zonder overlijden is er geen uitvaartdienst voor te bereiden. Daarnaast staan er rondom elke overleden persoon nabestaanden. Mensen die de overledene kennen, van hem of haar houden, mensen die afscheid moeten nemen. Deze mensen zijn heel verschillend van elkaar en hebben allemaal een eigen relatie met degene die overleden is. De verhalen kunnen elkaar zelfs tegenspreken. Een dochter kan haar moeder fantastisch hebben gevonden, terwijl de zoon haar liefde verstikkend vond. Die verhalen komen bij elkaar op het moment dat moeder overlijdt en willen gehoord worden. Het laatste ingrediënt bij een uitvaartdienst is God, Christus, het geloof, de levensovertuiging. Als er geen verbondenheid met God was, had ik er als predikant niet gezeten. Het mooie aan de voorbereiding van een uitvaartdienst is

dat niet alleen de overledene een geschiedenis met God heeft, maar alle nabestaanden hebben op een of andere manier ook een geloof of levensovertuiging. Ook al is het dat ze er niets meer mee te maken willen hebben. Elk mens heeft zijn of haar verhaal en elk verhaal vraagt erom gehoord te worden. Kortom: alle ingrediënten komen samen in een grote snelkookpan.

Het overlijden levert onmiddellijk een geestelijke, maar ook organisatorische chaos op

De snelkookpan

Want een snelkookpan, dat heeft de voorbereiding van een uitvaartdienst wel nodig. Er zijn vaak ongeveer vijf dagen om een dienst voor te bereiden. Alle agenda's van alle mensen, ook die van de predikant en ouderlingen, moeten leeggemaakt worden. Op

korte termijn moeten alle ingrediënten bij elkaar gebracht worden. In de beeldspraak van de soep: alle ingrediënten liggen ongesneden in de koelkast, de voorraadkast, misschien zelfs nog in de tuin of in de winkel en zie alles in korte tijd maar eens bij elkaar te krijgen. Het overlijden van een dierbare levert onmiddellijk een geestelijke, maar ook een organisatorische chaos op. Rouwkaarten, uitnodigingen, bloemstukken, kist, locaties; alles moet geregeld. En in dat alles moet ook nog de tijd worden genomen om rustig met de predikant en/of ouderling in gesprek te gaan, om de uitvaartdienst voor te bereiden.

Een moment voor Gods Geest

Er is een moment nodig dat mensen smartphones en adreslijsten opzij leggen, de telefoon uitschakelen

en tijd nemen. Het is ook nodig dat dit gesprek alle ruimte krijgt, zonder bezoek of andere stoorzenders op dat moment. Het rouwgesprek is namelijk een moment dat de Geest kan gaan werken. Misschien niet zo duidelijk voor de mensen die er zitten, maar dan in ieder geval wel voor mij als predikant. Tijdens het gesprek sta je namelijk even stil. Je staat stil bij de overledene. Je staat stil bij de verschillende relaties die mensen met hem of haar hadden. Je staat ook stil bij het geloof van de overledene en van de mensen die achterblijven. En juist door dat stilstaan, is er ruimte voor God. Al het georganiseer wordt even opzij gezet om ruimte te maken voor God. Vaak worden rouwgesprekken als heilzaam ervaren. En heel vaak zeggen mensen na afloop tegen mij: 'Wat jammer dat we dit gesprek niet samen met pa of ma, met broer of zus hebben kunnen voeren. Wat was dat goed geweest voor onze relatie!'

In gesprek – samen de soep voorbereiden

Wat is dat toch in mensenlevens, dat er zo weinig over dood en sterven wordt gesproken? We doen het als mensen te weinig – de balans opmaken in de relaties die we hebben met elkaar. Pas op het moment van overlijden, of op het moment dat het leven op een andere manier breekt, gaan mensen nadenken. We moeten eerst stilgezet worden, voordat we in stilte gaan nadenken. Zou het mogelijk zijn om tijdens het leven, als er nog geen aanleiding is, toch na te denken over de relaties die we met mensen en God hebben? Zou het mogelijk zijn om Gods Geest in het leven dat je leeft al de kans te geven om aan het werk te zijn? Want ik weet zeker: als die mogelijkheid gebruikt wordt, wordt goed afscheid nemen ook makkelijker.

Een recept

Maar hoe doe je dat, met elkaar in gesprek gaan over leven en dood? Mijn ervaring als predikant is dat het niet makkelijk is om over de dood te praten. Het is ongemakkelijk, verdrietig, het doet pijn. En pijn is er om te vermijden, zo lijkt het wel. Toch kan het uithouden van pijn heilzaam zijn, omdat je dan

ook de liefde kunt ontdekken die voor de pijn zorgt. Liefde die je niet wil missen als iemand er niet meer is. Liefde die niet meer gedeeld kan worden als iemand overleden is.

De vitale ouderen uit het voorbeeld vonden een gesprek heel ingewikkeld. Toen ik echter voorstelde om een paar vragen voor hen op papier te zetten, klaarde de lucht op. Een recept voor de soep, om stap voor stap te volgen, dat zou zeker helpen. En bevalt het recept je niet, dan leg je het gewoon even opzij.

Een boekje over uitvaartwensen

Een idee was geboren: een praktisch boekje waarin teksten, liederen en muziek kunnen worden opgeschreven. In te vullen door jezelf, als inspiratiebron voor de mensen die je nalaat. Daar hoef je geen 70 of 80 voor te zijn. Juist voor 30-ers zou het boekje ook heel goed kunnen werken. Af en toe stilstaan bij de vraag 'wie en wat is belangrijk voor mij?' is heilzaam. Een antwoord op die vragen helpt om de juiste keuzes te maken, om te doen wat goed is, om zinvol te leven.

En daarmee bestaat dit boekje uit twee delen. In het eerste deel kan je smaak op muzikaal en tekstueel gebied worden opgeschreven, zodat nabestaanden dat in de chaos van overlijden niet zelf hoeven op te diepen uit hun geheugen. In het tweede deel staan gespreksvragen. Deze vragen gaan over de relaties die je met elkaar hebt. Je kunt er mee ontdekken wat voor moois je samen deelt en waar verdriet in een relatie een plek heeft. Vragen die je stilzetten, je laten nadenken over wat je hebt ontvangen van mensen om je heen en over wat je daarvan weer door hebt willen geven. Vragen die je bepalen bij de vraag hoe God aanwezig was in jouw leven en hoe je die ervaring vorm hebt gegeven in het samen leven met mensen om je heen. Om in de vergelijking van de soep te blijven: de ingrediënten leg je alvast wat dichterbij elkaar. Ze liggen niet meer in de supermarkt, ze moeten niet nog gezaaid worden, maar ze worden alvast

Je kunt ontdekken wat voor moois je samen deelt en waar verdriet in een relatie een plek heeft

bij elkaar gelegd. Later is het aan de nabestaanden om te bepalen op welke manier de ingrediënten gebruikt gaan worden in de soep.

Opnieuw Gods Geest

Aan het begin van dit artikel stelde ik de vraag: wat helpt om op een goede manier afscheid te nemen? Mijn antwoord op die vraag is: Geef Gods Geest de ruimte door met elkaar in gesprek te gaan over leven en sterven, over God en over de onderlinge relaties die je deelt. Is daar een boekje voor nodig? Ik denk het niet. Maar makkelijk is het soms wel.

Ik wens jou als lezer, en al de mensen met wie je te maken hebt het geduld toe om de ingrediënten met zorg voor te bereiden en de soep te laten staan. God zal er met zijn Geestkracht levend voedsel van maken, bij leven, ten tijde van rouw, en door de dood heen in een nieuw leven. □

Wensen
rondom de
uitvaartdienst

U kunt het boekje *Wensen rondom de uitvaartdienst* bestellen via www.pgbeilen.nl